

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
esitatud 19. jaanuaril 2023¹

Kohtuasi C-141/22

TLL The Longevity Labs GmbH
versus
Optimize Health Solutions mi GmbH,
BM

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Landesgericht für Zivilrechtssachen Graz (liidumaa tsiviilasjade kohus Grazis, Austria))

Eelotsusemenetlus – Toiduohutus – Toit ja toidulisandid – Toidu tootmine – Uuendtoit – Esmatootmine – Tootmisprotsess – Suure spermidiinisaldusega idandatud tatra jahu – Tatrasedemnete idandamine vesikultuurina spermidiini sisaldavas toitelahuses

1. Eelotsusetaotlus annab Euroopa Kohtule võimaluse esimest korda (kui ma ei eksi) tõlgendada määrust (EL) 2015/2283², mis reguleerib uuendtoidu turustamist liidus.
2. Määrus 2015/2283 asendab määrust (EÜ) nr 258/97³ ja määrust (EÜ) nr 1852/2001⁴ ning selle eesmärk on lihtsustada uuendtoidule lubade andmise korda, võtta arvesse liidu õiguses hiljuti tehtud muudatusi ja kohandada seda tehnoloogia arenguga.
3. Euroopa Kohus peab selgitama, kas määruse 2015/2283 tähenduses saab „uuendtoiduna“ käsitada niisuguse protsessi tulemust, milles kasutatakse spermidiinirikast lahust⁵, et kasvatada tatrasedemnete idusid⁶ ja teha neist toidulisandi valmistamiseks kasutatavat biorikastatud jahu.

¹ Algkeel: hispaania.

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2015. aasta määrus, mis käsitleb uuendtoitu, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1169/2011 ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 258/97 ja komisjoni määrus (EÜ) nr 1852/2001 (ELT 2015, L 327, lk 1).

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. jaanuari 1997. aasta määrus uuendtoidu ja toidu uuendkoostisosade kohta (EÜT 1997, L 43, lk 1; ELT eriväljaanne 13/18, lk 244). Euroopa Kohus on selle määruse teatud sätteid omal ajal selgitanud, kuid mitte osas, mis puudutab praegust eelotsusetaotlust.

⁴ Komisjoni 20. septembri 2001. aasta määrus, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 258/97 kohaselt esitatava teabe avalikustamise ja kaitsmise üksikasjalikud eeskirjad (EÜT 2001, L 253, lk 17; ELT eriväljaanne 13/26, lk 452).

⁵ Spermidiin on biogeenne polüamiin, mida leidub erinevas kontsentratsioonis kõikide loomsete ja taimsete organismide rakkudes.

⁶ Harilik tatar ehk tatar (*Fagopyrum esculentum*) on tataliste sugukonda kuuluv rohhtaim, mis kasvatab teatud tüüpi teri, mida kasutatakse inim- ja loomatoiduks. See ei kuulu kõrreliste sugukonda.

I. Õiguslik raamistik

A. Liidu õigus

1. Määrus 2015/2283

4. Artikli 3 lõike 2 punktis a on sätestatud:

„Samuti kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „uuendtoit“ – toit, mida kuni 1997. aasta 15. maini pole liidus toiduna olulisel määral kasutatud, olenemata liikmesriikide liiduga ühinemise kuupäevadest ning mis kuulub vähemalt ühte järgmistest kategooriatest:

[...]

- iv) taimedest või nende osadest koosnev, neist saadud või toodetud toit, välja arvatud juhul, kui liidus on selle toidu ohutu kasutamise kogemus ja see koosneb, seda saadakse või toodetakse taimest või taimesordist, mis on saadud:

- traditsiooniliste paljundamisviisidega, mida on liidus toidu tootmisel kasutatud enne 15. maid 1997, või
- mittetraditsiooniliste paljundamisviisidega, mida ei ole liidus toidu tootmisel kasutatud enne 15. maid 1997, kui need viisid ei põhjusta toidu koostises ega struktuuris olulisi muutusi, mis mõjutaksid toidu toiteväärtust, inimese ainevahetust või ebasoovitavate ainete sisaldust;

[...]

- vii) toit, mis on saadud sellist tootmisprotsessi kasutades, mida pole liidus toidu tootmisel kasutatud enne 15. maid 1997 ja mis põhjustab toidu koostise või struktuuri olulisi muutusi, mõjutades selle toiteväärtust, inimese ainevahetust või ebasoovitavate ainete sisaldust;

[...]“.

5. Vastavalt artiklile 6 („Liidus lubatud uuendtoitude loetelu“):

„1. Komisjon koostab kooskõlas artiklitega 7, 8 ja 9 liidu loetelu uuendtoitudest, mida on lubatud liidus turule viia (edaspidi „liidu loetelu“), ja uuendab seda.

2. Liidus võib turule viia ainult sellist uuendtoitu, mida on lubatud kasutada ja mis on kantud liidu loetellu või mida kasutatakse toidus kõnealuses loetelus esitatud tingimuste ja märgistusnõuete kohaselt.“

6. Artikli 10 lõige 1⁷ ütleb:

„1. Liidus uuendtoidu turule viimise loa andmise ja käesoleva määruse artiklis 9 osutatud liidu loetelu uuendamise menetlust alustatakse kas komisjoni algatusel või pärast seda, kui taotleja on esitanud komisjonile taotluse, mis on kooskõlas standardandmevormingutega, kui need on kehtestatud vastavalt määruse (EÜ) nr 178/2002 artiklile 39f. Komisjon teeb taotluse liikmesriikidele viivitamata kättesaadavaks. Komisjon teeb üldsusele kättesaadavaks taotluse kokkuvõtte, mille aluseks on käesoleva artikli lõike 2 punktides a, b ja e osutatud teave.“

2. Määrus nr 178/2002⁸

7. Artiklis 2 on märgitud:

„[...]

Mõiste „toit“ alla ei kuulu:

- a) sööt;
- b) elusloomad, välja arvatud juhul, kui need on ette valmistatud turuleviimiseks inimtoiduna;
- c) taimed enne saagikoristust;

[...]“.

8. Artikkel 3 näeb ette:

„Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

[...]

- 16) *tootmis-, töötlemis- ja turustamisetapid* – kõik etapid, kaasa arvatud import, alates toidu esmatootmisest kuni selle hoiustamise, transpordi, müügi või lõpptarbijale tarnimiseni, ning vajaduse korral sööda importimine, tootmine, valmistamine, hoiustamine, transport, turustamine, müük ja tarnimine;
- 17) *esmatootmine* – esmatoodete tootmine, pidamine või kasvatamine, kaasa arvatud saagikoristus, lüpsmine ja põllumajandusloomade kasvatamine enne tapmist. Esmatootmine hõlmab ka jahipidamist ja kalapüüki ning loodussaaduste kogumist;

[...]“.

⁷ Seda on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuni 2019. aasta määrusega (EL) 2019/1381, mis käsitleb toiduahela ELi tasandi riskihindamise läbipaistvust ja kestlikkust ning millega muudetakse määrusi (EÜ) nr 178/2002, (EÜ) nr 1829/2003, (EÜ) nr 1831/2003, (EÜ) nr 2065/2003, (EÜ) nr 1935/2004, (EÜ) nr 1331/2008, (EÜ) nr 1107/2009 ja (EL) 2015/2283 ning direktiivi 2001/18/EÜ (ELT 2019, L 231, lk 1).

⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. jaanuari 2002. aasta määrus, millega sätestatakse toidualaste õigusnormide üldised põhimõtted ja nõuded, asutatakse Euroopa Toiduohutusamet ja kehtestatakse toidu ohutusega seotud menetlused (EÜT 2002, L 31, lk 1; ELT eriväljaanne 15/06, lk 463).

3. Rakendusmäärus (EL) 2017/2470⁹

9. Rakendusmääruse lisas on tabelid 1 ja 2, milles on toodud vastavalt „Lubatud uuendtoidud“ ja „Spetsifikatsioonid“.

B. Liikmesriigi õigus

10. 1984. aasta ebaausa konkurentsi vastase seaduse¹⁰ kohaselt võib ettevõtja temaga samal turul tegutsevalt teiselt ettevõtjalt nõuda, et viimane hoiduks turustamast esemeid, milleks on vaja eelnevat haldusluba, kui tal seda ei ole.

II. Asjaolud, vaidlus ja eelotsuse küsimused

11. Äriühing TLL The Longevity Labs GmbH (edaspidi „TLL“) valmistab toidulisandit, eraldades nisuteradest spermidiini ilma neid kääritamata ja idandamata.

12. TLL teavitas 6. detsembril 2017 komisjoni soovist turustada uue toidu koostisosana spermidiinirikast nisuiduekstrakti (*Triticum aestivum*). See uuendtoit on loetud lubatuks ja see on kantud rakendusmääruse 2017/2470¹¹ lisas esitatud nimekirja.

13. Äriühing Optimize Health Solutions mi GmbH (edaspidi „Optimize Health“) valmistab toidulisandit „go Optimize Spermidine“, mis sisaldab suure spermidiinisaldusega tatra jahu (edaspidi „vaidlusalune toode“).

14. TLL esitas eelotsusetaotluse esitanud kohtule nõude, milles palus kohtul keelata Optimize Healthil vaidlusalust toodet turustada. Ta väitis, et tegemist on „uuendtoiduga“, mis vajab (vastavalt määruse 2015/2283 artikli 6 lõikele 2) eelnevat luba ja liidu loetellu kandmist, mis mõlemad on puudu. Ilma nende nõuete täitmiseta sisaldab Optimize Healthi tegevus endast ebaausat konkurentsi.

15. Optimize Health väidab, et tema toode ei ole uuendtoit: see on täielikult kuivatatud tavaline toit, mille saamiseks ei ole kasutatud valikulist ja uudset ekstraheerimist. Ta lisab, et spermidiin on Euroopa turul olnud toidulisandina saadaval juba üle 25 aasta.

⁹ Komisjoni 20. detsembri 2017. aasta rakendusmäärus, millega vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) 2015/2283 uuendtoidu kohta kehtestatakse liidu uuendtoitude loetelu (ELT 2017, L 351, lk 72).

¹⁰ Bundesgesetz gegen den unlauteren Wettbewerb 1984 (BGBl. 448/1984).

¹¹ Komisjoni 25. märtsi 2020. aasta rakendusmäärusega (EL) 2020/443 lubati vastavalt määrusele 2015/2283 muuta uuendtoidu „spermidiinirikas nisuiduekstrakt (*Triticum aestivum*)“ spetsifikatsiooni (ELT 2020, L 92, lk 7).

16. Landesgericht für Zivilrechtssachen Graz (liidumaa tsiviilasjade kohus Grazis, Austria), kes peab lahendama ebaausat konkurentsi puudutava vaidluse, kahtleb vaidlusalusele tootele antavas kvalifikatsioonis eelkõige osas, mis puudutab selle valmistamise protsessi. Kahtluse selgitamiseks esitab ta Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

- „1. Kas [määruse 2015/2283] artikli 3 lõike 2 punkti a alapunkti iv tuleb tõlgendada nii, et „suure spermidiinisisaldusega idandatud tatra jahu“ on uuendtoit, sest enne 15. maid 1997 kasutati Euroopa Liidus märkimisväärses mahus inimtoiduks üksnes suurendamata spermidiinisisaldusega idandatud tatra jahu ja/või kõnealuse toidu ohutu kasutamise kogemus pärineb nimetatud kuupäevast hilisemast ajast, olenemata sellest, kuidas spermidiin idandatud tatra jahusse satub?
2. Kui esimesele küsimusele vastatakse eitavalt: kas [määruse 2015/2283] artikli 3 lõike 2 punkti a alapunkti vii tuleb tõlgendada nii, et toidu tootmisprotsessi mõiste hõlmab ka esmatootmise protsesse?
3. Kui teisele küsimusele vastatakse jaatavalt: kas tootmisprotsessi uudsus [määruse 2015/2283] artikli 3 lõike 2 punkti a alapunkti vii tähenduses sõltub sellest, et tootmisprotsessi ei ole kunagi kasutatud mitte ühegi toidu puhul või sellest, et seda ei ole kasutatud hinnatava toidu puhul?
4. Kui teisele küsimusele vastatakse eitavalt: kas tatraseemnete idandamine spermidiini sisaldavas toitelahuses on esmatootmisprotsess seoses taimega, mille suhtes ei ole kohaldatavad toidu reguleerivad õigusnormid, eelkõige [määrus 2015/2283], sest enne saagikoristust ei ole taim veel toit (määruse (EÜ) nr 178/2002 artikli 2 punkt c)?
5. Kas on vahet, kas toitelahus sisaldab looduslikku või sünteetilist spermidiini?“

III. Menetlus Euroopa Kohtus

17. Eelotsusetaotlus registreeriti Euroopa Kohtus 28. veebruaril 2022.
18. TLL, Optimize Health, Kreeka valitsus ja Euroopa Komisjon esitasid kirjalikud seisukohad.
19. Kohtuistungit korraldamist ei peetud tingimata vajalikuks.

IV. Hinnang

A. Sissejuhatavad märkused

1. Vaidlusalune toode

20. Spermidiini, nagu ka teiste polüamiinide peamine funktsioon on neutraliseerida rakkudes nukleiinhapete taset ja tagada nende funktsionaalsus. Värsked teadusuuringud toovad esile, et toetades raku autofaagia (puhastus) protsessi, võib see aidata ennetada südame- ja veresoonkonnahaigusi ning vältida toiduallergiaid ja võidelda suhkruhaiguse

sümptomitega.¹² Samuti on märgitud, et see võib pikendada inimeste eluiga 5–7 aasta võrra.¹³

21. Neid omadusi arvestades on paremini mõistetaavad nende kahe vaidleva ettevõtja vastandlikud huvid, kes seda toidulisandit toodavad ja kelle turg võib oluliselt kasvada.

22. Spermiidiini saamiseks kasutab kumbki ettevõtja erinevat meetodit:

- TLL ekstraheerib seda idandamata nisuteradest keeruka ja kalli keemilise protsessi abil;
- Optimize Health idandab tatrasedmned sünteetilist spermiidiini sisaldavas toitelahuses vesikultuurina võrseteks. Pärast saagikoristust loputatakse idandid veega üle, kuivatatakse ja jahvatatakse jahuks.

2. *Uuendtoidu turustamine*

23. Määrusel 2015/2283, nagu ka sellele eelnenud määrustel, on kaks eesmärki: tagada uuendtoidu siseturu toimimine ja kaitsta rahvatervist sellisest toidust lähtuvate võimalike ohtude eest.¹⁴ Neile lisanduvad tarbijate huvide kaitsmise ning keskkonnakaitse kõrge taseme saavutamise ja keskkonna kvaliteedi parandamise eesmärk.¹⁵

24. Nende eesmärkide saavutamiseks näeb määrus 2015/2283, samuti nagu sellele eelnenud määrused, ette uuendtoidu ohuanalüüsi ja vajaduse saada selle turustamiseks eelnev luba. Loamenetlusest saab *Euroopa* menetlus ja see koondub komisjoni kätte, omades lisaks *erga omnes* -mõju, kuna uuendtoidu luba kehtib kõigile, kes seda tootma hakkavad.¹⁶

25. Määrus 2015/2283 defineerib, mida tuleb käsitada *uuendtoiduna*, mis on kõnealuse eelotsusetaotluse võtmemõiste.¹⁷ Artikli 3 lõike 2 punktis a on selleks sätestatud kaks tingimust:

- seda ei ole „kuni 1997. aasta 15. maini [...] liidus toiduna olulisel määral“ kasutatud;¹⁸
- see kuulub vähemalt ühte selle punkti alapunktides i–x nimetatud kategooriatest.¹⁹

¹² Frank Madeo, Sebastian J. Hofer, Tobias Pendl, Maria A. Bauer, Tobias Eisenberg, Didac Carmona-Gutierrez, Guido Kroemer, „Nutritional Aspects of Spermidine“, *Annual Review of Nutrition*, 2020, nr 40, lk 135–159.

¹³ Stefan Kiechl jt, „Higher spermidine intake is linked to lower mortality: a prospective population-based study“, *The American Journal of Clinical Nutrition*, 108. köide, nr 2, august 2018, lk 371–380.

¹⁴ 9. novembri 2016. aasta kohtuotsus Davitas (C-448/14, EU:C:2016:839, punkt 31) ja 1. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus Entoma (C-526/19, EU:C:2020:769, punkt 39).

¹⁵ Määruse 2015/2283 põhjendus 2.

¹⁶ Vt Aude Mahy käsitus, *Droit alimentaire*, Larcier, Brüssel, 2021, lk 251.

¹⁷ Määrus 2015/2283 sätestab lisaks nõuded uuendtoidu turustamiseks, sealhulgas eelneva haldusloa nõue. Samuti täpsustab see menetluse, mis tuleb selleks läbida ja milles osalevad liikmesriikide pädevad ametivõimud, komisjon ja Euroopa Toiduohutusamet.

¹⁸ Määruse 2015/2283 põhjendus 7: „Selleks et tagada järjepidevus määruses (EÜ) nr 258/97 sätestatud õigusnormidega, peaks toidu uuendtoiduna tunnustamise üheks kriteeriumiks endiselt olema see, et asjaomast toitu ei ole enne nimetatud määruse jõustumise kuupäeva, st enne 15. maid 1997 olulisel määral liidus toiduna kasutatud. Liidus kasutamine peaks hõlmama ka kasutamist liikmesriikides, olenemata nende ühinemise kuupäevast.“

¹⁹ Need kaks nõuet olid sätestatud määrusele 2015/2283 eelnenud määruse nr 258/97 artiklis 2. Vt selle kohta 9. juuni 2005. aasta kohtuotsus HLH Warenvertrieb ja Orthica (C-211/03, C-299/03 ja C-316/03–C-318/03, EU:C:2005:370, punktid 82 ja 87); 15. jaanuari 2009. aasta kohtuotsus M-K Europa (C-383/07, EU:C:2009:8, punkt 15); 9. novembri 2016. aasta kohtuotsus Davitas (C-448/14, EU:C:2016:839, punktid 18–21) ja 1. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus Entoma (C-526/19, EU:C:2020:769, punkt 25).

26. Tundub, et eelotsusetaotluse esitanud kohtul esimese tingimuse suhtes kahtlusi ei ole ja selle kohta ta ei küsi. Ta loeb minu hinnangul tõendatuks, et vaidluslust toodet enne 15. maid 1997 ei eksisteerinud või et seda liidus oluliselt ei kasutatud.

27. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimused puudutavad seevastu teist tingimust. Täpsemalt seda, kuidas paigutada vaidluslune toode kas määruse 2015/2283 artikli 3 lõike 2 punkti a alapunkti iv või alapunkti vii.²⁰

3. Pärast eelotsusetaotluse esitamist ilmnenu asjaolu

28. 3. juunil 2022 (st mitu kuud pärast käesoleva eelotsusetaotluse esitamist) teatas Austria komisjonile, et suure spermidiinisaldusega tatrajahu on *uuendtoit* määruse 2015/2283 artikli 3 lõike 2 punkti a alapunkti vii tähenduses.²¹

29. See asjaolu, millele viitasid Kreeka valitsus ja komisjon oma kirjalikes seisukohtades,²² ei saa siiski mõjutada eelotsusetaotluse lahendust, kuna selle taotluse esitanud kohus ei saanud taotlust esitades seda arvesse võtta.

B. Esimene eelotsuse küsimus

30. Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib teada, kas vaidluslust toodet saab käsitada uuendtoiduna, mis vastab määruse 2015/2283 artikli 3 lõike 2 punkti a alapunktile iv.

31. Kõnealuse alapunkti kohaselt vastab selles ette nähtud kategooriale „taimedest või nende osadest koosnev, neist saadud või toodetud toit, välja arvatud juhul, kui liidus on selle toidu ohutu kasutamise kogemus ja see koosneb, seda saadakse või toodetakse taimest või taimesordist, mis on saadud²³:

- traditsiooniliste paljundamisviisidega, mida on liidus toidu tootmisel kasutatud enne 15. maid 1997, või
- mittetraditsiooniliste paljundamisviisidega, mida ei ole liidus toidu tootmisel kasutatud enne 15. maid 1997, kui need viisid ei põhjusta toidu koostises ega struktuuris olulisi muutusi, mis mõjutaksid toidu toiteväärtust, inimese ainevahetust või ebasoovitavate ainete sisaldust.“

32. Nagu ma juba selgitasin, saadakse spermidiiniga biorikastatud jahu tatrataimest. Jahu valmistamiseks kasutatakse selle taime võrseid pärast nende kuivatamist ja jahvatamist. Järelikult on selle kategooria alustingimus täidetud.

²⁰ Otsustamaks, kas paigutada see ühte või teise alapunkti, on tehnilisel teabel ja teadusuuringutel vältimatult väga suur tähtsus. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on neid mõlemaid hinnata.

²¹ Teatis esitati vastavalt komisjoni 19. märtsi 2018. aasta rakendusmäärusele (EL) 2018/456 uuendtoidu staatuse määramist käsitleva konsulteerimisprotsessi menetlusetappide kohta kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2015/2283, mis käsitleb uuendtoitu (ELT 2018, L 77, lk 6). Kättesaadav veebiaadressil https://ec.europa.eu/food/system/files/2022-06/novel-food_consult-status_flour-buckwheat.pdf.

²² Vastamaks Kreeka valitsuse ja komisjoni väidetele (vastavalt kirjalike seisukohtade punktid 23 ja 29), taotles Optimize Health kohtuistungil korraldamist, kuna tema hinnangul tuleks selgitada Austria teatise ulatust. Arvestades seda, nagu ma märgin, et see uus asjaolu ei saa mõjutada eelotsusetaotluse lahendamist, ei ole kohtusintung vajalik.

²³ Eesti keeles asjasepuutumatu joonealune märkus.

33. Mis puudutab nõuet, et „liidus on selle toidu ohutu kasutamise kogemus“, mis erandina võimaldab luba mitte taotleda, siis seda mõistet ei paista määruses 2015/2283 olevat defineeritud. Samas on selle määruse artikli 3 lõike 2 punktis b mõõndud, et „toidu ohutu kasutamise kogemus kolmandas riigis“ on olemas, kui „asjaomase toidu ohutust on kinnitanud koostisandmed ja kasutamiskogemus ning pidev, vähemalt 25 aasta pikkune kasutamine vähemalt ühe kolmanda riigi märkimisväärse osa elanikkonna tavapärasel toiduvalikus [...]“.

34. Toidu kolmandas riigis ohutu kasutamise kogemuse mõiste saab üle kanda selle toidu liidus ohutu kasutamise kogemuse mõistele. Esitatud andmete põhjal ei ole aga tõendeid selle kohta, et liidu turul oleks seda tüüpi jahu toidus ohutult kasutatud.

35. Teise tingimusena erandi kohaldamiseks peab vaidlusaluse toote valmistamiseks kasutatud taim:

- olema saadud traditsiooniliste paljundamisviisidega, mida on liidus toidu tootmisel kasutatud enne 15. maid 1997, nagu on sätestatud esimeses nendest kahest taandest, mida ma just tsiteerin;
- olema saadud mittetraditsiooniliste paljundamisviisidega, mida ei ole liidus toidu tootmisel kasutatud enne 15. maid 1997, kui need viisid ei põhjusta toidu koostises ega struktuuris olulisi muutusi, millele viitab teine neist kahest eespool tsiteeritud taandest.

36. Nimelt taas, nagu nähtub eelotsusetaotluses esitatud teabest, ei ole spermidiini sisaldava toitelahuse kasutamine tatraidandite kasvatamiseks vesikultuurina võrseteks mitte taime *paljundamise* (mitmekordistamise) viis, vaid *saamise* protsess või tehnika, et rikastada selle idusid eesmärgiga saavutada suur spermidiini sisaldus.

37. Nagu ma hiljem selgitan, põhjustab selle tehnika kasutamine ka toidu koostise või struktuuri olulisi muutusi, mõjutades selle toiteväärtust. Kuna spermidiini tase tõuseb väga kõrgele (mis eristab seda sellest, mis saadakse tatraterade idandamisel ilma vesilahust kasutamata), võivad toidu koostises toimuvad muutused mõjutada selle toiteväärtust.

38. Seega kuulub suure spermidiinisisaldusega idandatud tatra jahu määruse 2015/2283 artikli 3 lõike 2 punkti a alapunkti iv alla. Jääb üle kontrollida, kas seda võiks kvalifitseerida ka alapunkti vii alla.

C. Teine eelotsuse küsimus

39. Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib teada, kas määruse 2015/2283 artikli 3 lõike 2 punkti a alapunkti vii saab tõlgendada „nii, et toidu tootmisprotsessi mõiste hõlmab ka esmatootmise protsesse.“

40. Nimetatud sätte kohaselt on uuendtoit see „[...]“, mis on saadud sellist *tootmisprotsessi* kasutades, mida pole liidus toidu tootmisel kasutatud enne 15. maid 1997 ja mis põhjustab toidu koostise või struktuuri olulisi muutusi, mõjutades selle toiteväärtust, inimese ainevahetust või ebasoovitavate ainete sisaldust“ (originaalis ilma kursiivkirjata).

41. Vaidlusküsimuse lahendus keerleb seega selle ümber, et tuleb selgeks teha, kas vaidlusalune toode saadakse „sellist tootmisprotsessi“ kasutades, mida pole liidus toidu tootmisel kasutatud enne 15. maid 1997 ja mis põhjustab toidu koostise või struktuuri olulisi muutusi, mõjutades selle

toiteväärtust, inimese ainevahetust või ebasoovitavate ainete sisaldust.²⁴

1. Tootmisprotsess

42. „Uue tootmisprotsessi“ kasutamise laad eristab määruse 2015/2283 artikli 3 lõike 2 punkti a alapunkti vii alla kuuluvat uuendtoitu sellest, mis kuulub selle sätte alapunkti iv alla, nagu eespool viitasin:

- alapunkti iv alla kuuluv toit vastab sellele, mis on saadud taimede traditsiooniliste või mittetraditsiooniliste *paljundamisviisidega*, millest saadakse uued taimed;
- alapunkti vii alla kuuluv toit vastab tehnoloogiale, mida kasutatakse toidu *tootmise* protsessides.

43. Minu hinnangul ei ole tatraterade idandamine spermidiinirikkas toitelahuses, ma kordan, *paljundamise* tehnoloogia, sest idandid korjatakse ära enne lehtede tekkimist, et need kuivatada, jahvatada ja jahuks teha. Tatraterad idandamise ajal ei paljune, kuna iga tera kasvatab ühe idu, mis siis ära korjatakse, nagu väidab Optimize Health.

44. Terade kasvatamine sünteetilise spermidiiniga rikastatud toitelahuses on hoopis tehnoloogia, mis kuulub toidu koostisosa *tootmise* protsessi juurde.

45. Määrus 2015/2283 ei defineeri, mida tuleb käsitada „tootmisprotsessina“. Samas on selle artikli 3 lõikes 1 märgitud, et „[...] kohaldatakse määruse (EÜ) nr 178/2002 artiklites 2 ja 3 sätestatud mõisteid.“

46. Olgugi et ka määrus nr 178/2002 ei defineeri otseselt mõistet „tootmine“, sisaldab see sellele erinevaid viiteid.²⁵ Täpsemalt:

- põhjendus 12²⁶ viitab, et toidutootmisahel on katkematu tervik alates esmatootmisest (selle esimene lüli) kuni tarnimiseni lõpptarbijale;
- artikli 3 punkt 16 määratleb „tootmis-, töötlemis- ja turustamisetappidena“ „kõik etapid, kaasa arvatud import, alates toidu *esmatootmisest* kuni selle hoiustamise, transpordi, müügi või lõpptarbijale tarnimiseni [...]“ (kohtujuristi kursiiv);
- sama artikli 3 punkt 17 määratleb „esmatootmise“ kui „esmatoodete tootmine, pidamine või kasvatamine, kaasa arvatud saagikoristus, lüpsmine ja põllumajandusloomade kasvatamine enne tapmist. Esmatootmine hõlmab ka jahipidamist ja kalapüüki ning loodussaaduste kogumist“.

47. Esmatootmise hõlmamine toidu saamise protsessiga on kooskõlas määruste nr 178/2002 ja 2015/2283 põhieesmärgiga, mis on tagada võimalikult täielik toiduohutus.

²⁴ Vt määruse 2015/2283 põhjendus 9.

²⁵ Kohtupraktikas on korduvalt öeldud, et „[...] liidu õiguses määratlemata väljendi tähenduse ja ulatuse kindlaksmääramisel [tuleb] lähtuda selle väljendi tavakeele tähendusest, võttes arvesse väljendi kasutamise konteksti ja nende sätete eesmärgi, mille osaks see on“ (9. novembri 2016. aasta kohtuotsus Davitas, C-448/14, EU:C:2016:839, punkt 26; 26. oktoobri 2017. aasta kohtuotsus The English Bridge Union, C-90/16, EU:C:2017:814, punkt 18, ja 1. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus Entoma, C-526/19, EU:C:2020:769, punkt 29).

²⁶ „Toidu ohutuse tagamiseks on vaja võtta arvesse *toidu tootmisahela kõiki osi katkematu tervikuna alates esmatootmisest* ja loomasööda tootmisest kuni müüginä ja toidu tarnimiseni tarbijale, sest kõik ahela osad võivad toidu ohutust mõjutada.“ Kohtujuristi kursiiv.

48. Seega hõlmab määruse 2015/2283 artikli 3 lõike 2 punkti a alapunkti vii mõiste „tootmisprotsess“ uuendtoidu esmatootmist ja ka kõiki selle toidu töötlemise hilisemaid etappe.²⁷

49. Kohaldades neid eeldusi vaidluse esemele, leian, et tatraseemnete kasvatamine sünteetilise spermidiini toitelahuses vesikultuurina selleks, et idandid ära korjata, need kuivatada ja spermidiiniga suurel määral biorikastatud jahuks teha, kuulub *tootmisprotsessi* eespool tehtud analüüsi tähenduses.

50. Nimelt kasutatakse asjaomast tehnoloogiat esmatootmises, et valmistada toidulisandit. Nagu märgivad komisjon ja TLL, ei erine see tehnoloogiast, mida kasutatakse muude uuendtoitude puhul, mida Euroopa Toiduohutusamet ja liikmesriikide ametivõimud on lubanud määruse 2015/2283 artikli 4 menetluse raames.

51. Nii on see seleeniga biorikastatud aedšampinjonide (*Agaricus bisporus*) puhul, mis on kasvanud seleenirikkas toitelahuses;²⁸ rauaga biorikastatud lupiinivõrsete (*Lupinus angustifolius*) puhul, mis on saadud desinfitseeritud ja raudsulfaadi lahuses idandatud teradest;²⁹ pärast koristamist ultraviolettkiirtega töödeldud šampinjonide puhul, et tõsta nende D₂-vitamiini taset; ja seleeni või kroomiga biorikastatud pärmi biomassi puhul, kasvatades seda rikastatult ühega nendest mineraalidest.

2. Olulised muutused toidu koostises või struktuuris

52. Olles teinud kindlaks mõiste „tootmisprotsess“ tähenduse ja selle kohaldamise vaidlusalusele tootele, tuleb kontrollida, kas kasutatud tehnoloogia on uus ja põhjustab „toidu koostise või struktuuri olulisi muutusi, mõjutades selle toiteväärtust, inimese ainevahetust või ebasoovitavate ainete sisaldust.“

53. Eelotsusetaotluse esitanud kohus ei tundu kahtlevat käsitletaval juhul kasutatud tehnoloogia *uudsuses* ega viita tõenditele, et enne 15. maid 1997 oleks kasutatud kõrge spermidiinisisaldusega toitelahust, et kasvatada tatrateri vesikultuurina eespool kirjeldatud tingimustel.

54. See kasvatamistehnoloogia põhjustab toidu koostise või struktuuri olulisi muutusi, mis mõjutavad selle toiteväärtust. TLLi esitatud analüüsi kohaselt on vaidlusaluse toote spermidiinisisaldus kuni 3,51 mg/g, mis tähendab, et see on protsentuaalselt 106 korda suurem selle aine tasemest olukorras, kus tatratera on kasvatatud tavatingimustel, milleks on 0,03305 mg/g.

55. Spermidiiniga biorikastamine muudab idandatud tatra jahu koostist ja toiteväärtust niivõrd, et muudab selle uuendtoiduks. Suurem annus spermidiini võib tervisele kasulik olla, kuid ülemäärane annus võib viidatud teadusuuringute kohaselt rakkusid kahjustada. Seega on vaidlusalusele tootele eelneva loa saamine vastavalt määrusele 2015/2283 hädavajalik, et tagada toiduohutus ja vältida ohtu tarbijatele.

²⁷ Komisjon viitab oma kirjalikes seisukohtades uuendtoidu olemasolule liidu loetus, mis vastab esmatootmisele, näiteks õlisalvei seemned (*Salvia hispánica*) või India nonipuu (*Morinda citrifolia*) erinevad koostisosad. Vt rakendusmääruse 2017/2470 tabel 2.

²⁸ Ühendkuningriigi teatis vastavalt rakendusmäärusele 2018/456, kättesaadav veebilehel https://ec.europa.eu/food/system/files/2019-12/novel-food_consult-status_agaricus-bisporus.pdf.

²⁹ Poola teatis vastavalt rakendusmäärusele 2018/456, kättesaadav veebilehel https://ec.europa.eu/food/system/files/2022-05/novel-food_consult-status_lupin-sprouts.pdf.

D. Kolmas eelotsuse küsimus

56. Eelotsusetaotluse esitanud kohus palub Euroopa Kohtul juhul, kui vastus teisele küsimusele on jaatav (nagu ma välja pakun), selgitada, kas „tootmisprotsessi uudsus määruse 2015/2283 artikli 3 lõike 2 punkti a alapunkti vii tähenduses sõltub sellest, et tootmisprotsessi ei ole kunagi kasutatud mitte ühegi toidu puhul või sellest, et seda ei ole kasutatud hinnatava toidu puhul“.

57. Määruse 2015/2283 artikli 3 lõike 2 punkti a alapunktist vii ei ilmne täieliku kindlusega ühest vastust sellele küsimusele. Seega tuleb seda sätet tõlgendada selle konteksti ja eesmärgi silmas pidades.³⁰

58. Konteksti puudutavas toetavad määruse 2015/2283 põhjendus 1³¹ ja põhjendus 9³² tõlgendust, mis asetab rõhu konkreetsele toidule, mida tootmisprotsess mõjutab. See, mida tuleb hinnata, ongi just tootmisprotsessi mõju asjaomase toidu koostisele ja toiteväärtusele.

59. Määruse 2015/2283 artikli 3 lõike 2 punkti a alapunkti vii eesmärk toetab samuti uue tootmistehnoloogia mõju hindamist üksnes toidu enda suhtes, mitte üldiselt. Sama (ja uus) tootmistehnoloogia võib üht või teist toitu mõjutada erinevalt. Seega tuleb selle mõju hinnata igal üksikjuhul üksnes konkreetse toidu suhtes.³³

60. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on kontrollida, kas tootmisprotsessi, mis seisneb spermidiinirikas toitelahuses vesikultuuride kasvatamises, on või ei ole enne 15. maid 1997 tatra idandamiseks kasutatud.

E. Neljas eelotsuse küsimus

61. Eelotsusetaotluse esitanud kohus esitab selle küsimuse eeldusel, et vastus teisele küsimusele on eitav, mille ma eespool välistasin. Analüüsin seda siiski juhuks, kui Euroopa Kohus nii ei leia.

62. Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib teada, kas „tatrasedemnete idandamine spermidiini sisaldavas toitelahuses on esmatootmisprotsess seoses taimega, mille suhtes ei ole kohaldatavad toitu reguleerivad õigusnormid, eelkõige [määrus 2015/2283], sest enne saagikoristust ei ole taim veel toit (määruse (EÜ) nr 178/2002 artikli 2 punkt c).“

63. Määruse nr 178/2002 artikli 2 punkt c välistab selgelt toidu mõistest taimed enne saagikoristust.

³⁰ 9. septembri 2020. aasta kohtuotsus TMD Friction ja TMD Friction EsCo (C-674/18 ja C-675/18, EU:C:2020:682, punkt 89 ja seal viidatud kohtupraktika).

³¹ „Ohutu ja tervisliku toidu vaba liikumine on siseturu oluline aspekt ning aitab märkimisväärselt kaasa kodanike tervise ja heaolu parandamisele ning nende sotsiaalsete ja majanduslike huvide kaitsmisele. [...]“.

³² „[...] käesolevas määruses [tuleks] lisaks selgitada, et toitu tuleks käsitleda uuendtoiduna, kui see on saadud sellise tootmistehnoloogia abil, mida ei ole enne 15. maid 1997 liidus toidu tootmiseks kasutatud ja mis põhjustab toidu koostise või struktuuri olulisi muutusi, mis mõjutavad selle toiteväärtust, inimese ainevahetust või ebasoovitavate ainete sisaldust.“ Kohtujuristi kursiiv.

³³ Vt 9. juuni 2005. aasta kohtuotsus HLH Warenvertrieb ja Orthica (C-211/03, C-299/03 ja C-316/03–C-318/03, EU:C:2005:370, punktid 84 ja 86), mille doktriini võib käsitletavasse asja üle kanda: „selleks et hinnata sellist kasutamist inimeste toiduna, peab pädev asutus võtma arvesse kõiki juhtumi asjaolusid“, mis „peavad silmas pidama sama toitu või koostisosa, mis on analüüsi esemeks, ning mitte sarnast või võrreldavat toitu või koostisosa. Uuendtoidu või uuendkoostisosa valdkonnas ei või tegelikult välistada, et väiksemadki erinevused võivad kaasa tuua tõsisid tagajärgi rahvatervisele, seda vähemalt ajani, kui kõnealuse toidu või koostisosa kahjutust ei ole ajakohaste menetlustega tõestatud.“

64. Optimize Health väidab oma seisukoha kaitsmiseks, et:

- enne saagikoristust idandite saamine spermidiinirikas lahuses on sama toiming nagu seemne kasvatamine põllul, et taim väetise abil kätte saada;
- idandite saamiseks kasutatud lahused ei ole liitoidu koostisosa ja seega ei ole seda ka rikastamine, nii nagu taimeväetis põllumajanduses ei tähenda toidu muundamist;
- idandite arenemisel valib taim ise, milliseid toitaineid ta taimse idanemise ja bioloogilise kasvamise loomulikus protsessis lahusest võtab.

65. See argumentatsioon mind ei veena.

66. Niisuguse vesikultuuride kasvatamise tehnika kasutamine, mis põhineb spermidiinirikkal toitelahusel, et idandada tatraterasid ja seejärel korjata idandid kokku enne, kui tulevad lehed, on nende idandite „saagikoristamise“ üks vorm, mitte aga tatraterade otsene tarbimine.

67. Lisaks ei ole idandid lõpptoode, mis tuleb uuendtoiduks kvalifitseerida või mitte. Selleks on jahu, mis on saadud pärast idandite kuivatamist ja jahvatamist. Paralleelsust seemnete saamisega ei ole.

68. Samuti ei saa sünteetilise spermidiini rikka vesilahuse kasutamist vesikultuuride kasvatamisel võrdsustada väetiste kasutamisega. Vastavalt määrusele (EÜ) nr 2003/2003³⁴, mis on nüüd asendatud määrusega (EL) 2019/1009³⁵, ei ole lubatud ükski väetis, mis sisaldab spermidiini, ja see aine ei ole loomade väljaheide, nagu sõnnik või virts, mida saab taimede kasvatamisel ilma eelneva loata kasutada.

69. Samamoodi ei ole spermidiinilahus terade idandamise tavapärane meetod, milles tuleb kasutada joogivett või puhast vett.³⁶

70. Kokkuvõtteks tuleb neljandale eelotsuse küsimusele vastata eitavalt: spermidiinirikas lahuses idandatud tatraidusid ei saa lugeda „taimeks enne saagikoristust“ ja neid tuleb käsitada toiduna.

F. Viies eelotsuse küsimus

71. Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib teada, kas tema küsimustele vastamisel ei ole tähtsust sellel, kas vesikultuuride kasvatamisel kasutatav toitelahus sisaldab looduslikku või sünteetilist spermidiini.

72. Minu arvates ei mõjuta vaidlusaluse toote kvalifitseerimist või mittekvalifitseerimist uuendtoiduks see, kas tegemist on loodusliku või sünteetilise spermidiiniga.

³⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. oktoobri 2003. aasta määrus väetiste kohta (ELT 2003, L 304, lk 1; ELT eriväljaanne 13/32, lk 467).

³⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta määrus, millega kehtestatakse ELi väetisetoodete turul kättesaadavaks tegemise nõuded ning muudetakse määrusi (EÜ) nr 1069/2009 ja (EÜ) nr 1107/2009 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 2003/2003 (ELT 2019, L 170, lk 1).

³⁶ Vt ESSA (European Sprouted Seeds Association) hügieenijuhendi idandite ja idandamisseemnete tootmiseks (ELT 2017, C 220, lk 29) punkt 1.F.

73. Spermidiini toitelahuse kasutamine vesikultuuride kasvatamisel tähendab, et kõnealuse polüamiini sisaldus kasvab tatra idandites üha kiirenevas tempos. Tähtis on kasutatud spermidiini puhtuse aste ja samuti see, kas see on sünteetiline või looduslik.³⁷ Samal puhtuse astmel on identne biorikastatud jahu.

V. Ettepanek

74. Eeltoodut arvestades teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Landesgericht für Zivilrechtssachen Grazile (liidumaa tsiviilasjade kohus Grazis, Austria) järgmiselt:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2015. aasta määruse (EL) 2015/2283, mis käsitleb uuendtoitu, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1169/2011 ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 258/97 ja komisjoni määrus (EÜ) nr 1852/2001, artikli 3 lõike 2 punkti a

tuleb tõlgendada nii, et

- niisugust toodet nagu suure spermidiinisisaldusega idandatud tatra jahu saab selle sätte alapunkti iv kohaselt kvalifitseerida „uuendtoiduks“;
- kõnealuse sätte alapunktis vii sisalduv mõiste „tootmisprotsess“ hõlmab ka esmatootmise etappi;
- uuendtoiduks kvalifitseerimine sõltub sellest, kas tootmisprotsessi kasutati või mitte tegelikult iga kord selleks, et saada vaidlusalust toodet;
- spermidiinirikas lahuses idandatud tatraidu tuleb käsitada toiduna ja seda ei saa lugeda „taimeks enne saagikoristust“ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. jaanuari 2002. aasta määruse nr 178/2002, millega sätestatakse toidualaste õigusnormide üldised põhimõtted ja nõuded, asutatakse Euroopa Toiduohutusamet ja kehtestatakse toidu ohutusega seotud menetlused, artikli 2 punkti c tähenduses;
- spermidiinilahuses idandatud tatra jahu kvalifitseerimisel või mittekvalifitseerimisel uuendtoiduks ei ole tähtis see, kas tegemist on sünteetilise või loodusliku spermidiiniga.

³⁷ See arutluskäik kehtib tingimusel, et spermidiini sünteesimine on toimunud nõuetekohaselt laboris ja see ei sisalda jääkaineid, mida taim suudaks absorbeerida ja mis võiksid inimese tervist kahjustada.